

GEZELSCHAPSLEVEN TE GENT IN DE 19e BEGIN 20e EEUW (Vervolg)

d) FANFARE- EN HARMONIEGEZELSCHAPPEN

Tijdens de 19de eeuw waren de fanfare- en harmoniegezelschappen alhier legio. Naast de vele tientallen waarvan we de naam en de stichtingsdatum (soms enkel bij benadering) terugvonden, moeten er nog heel wat muziekmaatschappijen anoniem gebleven zijn omwille van hun kort bestaan.

Deze gezelschappen telden ook minder begoeden onder hun actieve leden. De aankoop van partituren en instrumenten gebeurde vaak langs plaatselijke politici of neringdoenden om, die daardoor hun populariteit hoopten te verhogen.

Fanfare- en harmoniegezelschappen hadden in feite enkel een repetitiezaal nodig die ze vonden, hetzij in klas- of partijlokalen, hetzij in cafés. De uitvoeringen gebeurden immers meestal buiten op straat, op een plein of in een park. Gent beschikte daartoe over verscheidene muziekkiosken, op de Kouter, op de Vrijdagmarkt, in het Casino- en Citadelpark, op het Graaf van Vlaanderenplein en in de Dierentuin.

Wel heerste er een soort hiërarchie tussen de fanfare en de harmonie. Bij de fanfare bespeelde men uitsluitend koperen instrumenten en slagwerk. Het was uiteraard een vrij luidruchtig gezelschap dat in algemene regel enkel leuke deuntjes ten gehore gaf en bijzonder gegeerd was tijdens volkse huldgingen, verermerkingen, kermissen en dies meer.

De harmonie daarentegen was een heus orkest van blaasinstrumenten in hout en koper plus slagwerk. De meeste leden kenden behoorlijk wat muziek en men greep dikwijls naar vrij moeilijke, klassieke partituren.

Een bekende muziek- en toonkunstmaatschappij was de "*Sinte-Cecilia*" (La Société de Sainte-Cécile), een begoede burgervereniging, gesticht in 1810. In 1829 telde ze meer dan duizend tweehonderd betalende leden en een twintigtal "Meesters" of afgestudeerden aan het conservatorium. Ze hield haar vergaderingen in de grote zaal van het Sint-Jorishof. Later gebeurde dat in het "Casino" aan de Coupure en verder in "Het Spiegelhof" aan de Nieuwe Wandeling.

Tijdens de interstedelijke wedstrijden behaalde de "*Sinte-Cecilia*" heel wat eerste prijzen, onder meer half juli 1827 te Brussel.

Deze maatschappij werd in 1841 ontbonden en vervangen door de "*Filharmonische Vereniging*" (Société Philharmonique).

Omstreeks 1820 werd de vereniging "*Les grands Concerts*" gesticht, een maatschappij waar enkel de rijke burgerij toegang had.

Vier jaar later werd de "*Apollo*" opgericht, genoemd naar de Griekse god van licht en muziek.

Op initiatief van de "Koninklijke Maatschappij voor Landbouw en Plant-

kunde" ontstond in 1838 de "*Société des Concerts du Casino*" een voornaam gezelschap, genoemd naar het luxueuze gebouw aan de Coupure waar om de vijf jaar de Gentse Floraliën doorgingen maar dat ook bekend stond als trefpunt van mondaine personen die er jaar in jaar uit bijeenkwamen.

Zoals we reeds vermeldde, verving de "*Filharmonische Vereniging*" sinds 1841 de "Sinte-Cecilia". Deze maatschappij telde meteen zeventig uitvoerders en tweehonderd ereleden, zeg maar geldschietters. De repetities gebeurden in het "Café du Nord" op de Vrijdagmarkt. In datzelfde lokaal oefende elke zaterdag de fanfare "*Le Cercle musical*" die in 't begin der jaren 1840 werd gesticht.

Ontstaan uit een zangvereniging, kwam op 1 oktober 1844 de fanfare "*De Neerschelde*" tot stand. Deze nog steeds bestaande muziekvereniging had in 1910 haar lokaal in "De Snoek" in de Ongerijstraat 22 (nu Em. Hielstraat) te Gentbrugge.

"*L'Avenir musical*" werd in 1845 opgericht. De oefenbeurten gingen door in de "Skating Ring" in de Bagattenstraat.

Een harmonie die het althans bij haar benaming zeer ernstig opnam, was de maatschappij "*Mozart*". Gesticht in 1846, repeteerde men in het lokaal "De Kat" op de Sleepstraat 51. Tijdens concerten die ze o.m. op de Kouter bracht, deed ze af en toe omhalingen met een liefdadig doel.

De "*Fanfarses des Amateurs*" ontstond ook in '46. Bijzonder bevriend met de kruisboogschutterij "Nemrod", stapten de "Amateurs" met voornoemde schutters op tijdens de carnavaldagen. Vanaf '47 hield deze fanfare trouwens haar repetities in het "Nemrod"-lokaal, toen in het Berouw.

De fanfare "*Genootschap der jonge Werklieden van Sint-Jan Baptist*" werd in 1857 gesticht. Omstreeks 1880 waren er 25 uitvoerders onder de leiding van A. Nevejans.

In het wezengesticht voor jongens werd in december 1858 de "*Fanfare van de Kuldere*" opgericht. Deze muziekgroep kon op de sympathie van de Gentse bevolking rekenen; deze fanfare gaf trouwens vanaf 1870 tot 1963 geregeld concerten op de stedelijke kiosken en voornamelijk op deze van de Korenmarkt. De repetities gebeurden in het wezentehuis zelf op de Godshuizenlaan (later Martelaarslaan genoemd).

Circa 1860 kwam de fanfare "*Het Dierickx Genootschap*" tot stand evenals de "*Fanfare Grétry*", "*De blikken Muzikanten*" en de "*Artiesten Muzikanten*". De "Fanfare Grétry" repeteerde eerst op de Kortrijksestraat 195 en later in "De Wapens van Zeeland" op de Korenmarkt 40. Na enkele tijd formeerde ze tevens een eigen koor.

"De blikken Muzikanten" was ook een fanfare. Haar lokaal was "Het Leeuwken" in de Sint-Pietersvrouwstraat (nu Sint-Kwintensberg). In 1868 ontving ze haar vaandel.

"De Artiesten Muzikanten" was een harmonie die waarschijnlijk samenwerkte met de "Société Littéraire". Ze was aanwezig op de begrafenis van Hippoliet

van Peene op 21 februari 1864. In 1910 had ze een repetitielokaal in de Paddenhoek 7.

De "*Katholieke Kring*" werd gesticht in 1862. Deze harmonie telde in 1874 een dertigtal muzikanten en een koor dat uit tachtig zangers bestond. Haar lokaal lag in het "Hôtel de Nockere" op de Poel.

In 1864 werd op de Muide de liberale fanfare "*De Noordstar*" opgericht. Ze nam als kenspreuk "Vlijt en Vooruitgang". Aanvankelijk was haar lokaal het café "De Ringspoorweg", doch in 1884 vergaderde ze in een herberg op het Groot Meerhem 217.

Eveneens in 1864 kwam, op de Groendreef 133, het "*Sint-Jozefsgenootschap*" tot stand. Later was hun lokaal te vinden in de Wellinckstraat 24. Dat gezelschap telde een 45-tal uitvoerders.

Omstreeks 1865 werden "*Kunstliefde en Broedermin*", "*De Gentse Harmonie*" en de "*Fanfare van Sint-Jozef*" opgericht.

De "*Kunstliefde en Broedermin*" was een liberaal fanfaregezelschap, ontstaan in de zaal "Renaissance" in de Van Caeneghemstraat. Daar werd ook aanvankelijk gerepeteerd. Haar devies was : "Tijd aan kunst besteden is tot beschaving treden". Tijdens de zeventiger-tachtiger jaren vergaderden de leden in het "IJzeren Kruis" op de Sleepstraat 13. Ze waren toen met een veertigtal, ook als koor actief.

"De Gentse Harmonie" stond, in de "Gentse Wegwijzer" van 1870 (waarin we ze voor de eerste maal vernoemd vonden) bekend op het adres van de "Zaal Flora" in de Holstraat.

De "Fanfare van Sint-Jozef" werd opgericht in de patronage op het Maria-Theresiaplein, bij de kerk.

De liberale fanfare "*De Vrijheid*" (La Liberté) begon haar activiteiten op 1 juli 1867. "De oude Kroon" op de Zuidkaai 10 was haar oefenlokaal. Deze fanfare stapte mee op tijdens de Pacificatiefeesten van 1876. Tussen 1887 en 1895 organiseerde deze maatschappij, samen met de bloemenkwekers van de Brugsepoort, jaarlijks een planten- en bloemenmarkt op het kerkplein vóór Sint-Jan Baptist. De opbrengst werd gestort ten voordele van de Gentse filantropische werken. Omstreeks 1910 bevond haar lokaal zich in de Ekergermestraat.

Het fanfaregezelschap "*Sinte-Cecilia*" werd in 1868 opgericht. Aanvankelijk was zijn lokaal het "Café du Nord" op de Vrijdagmarkt. In 1874 trof men deze groep aan in een herberg op de Noordkaai 59 en in 1887 in de Ossenstraat 1. De "*Sinte-Cecilia*" beschikte gemiddeld over een vijftigtal medewerkers. Ook de "*Fanfare der Gentse Vlasfabriek La Lys*" en deze van "*De Onbekenden*" werden in 1868 gesticht.

De "Fanfare der Gentse Vlasfabriek" stond natuurlijk beter bekend als de "Fanfare de la Linière Gantoise". In 1871 vergezelde deze laatste de koormaatschappij "De Choers" om geld in te zamelen voor de in Parijs verblijvende, noodlijdende Belgen!

"*De Onbekenden*" (*Les Inconnus*) was een liberaal koor- en fanfaregezelschap. Zijn zetel was gelegen in de Flobertusstraat 8. In 1874 telde hij 26 werkende leden en twee jaar nadien stapten de leden mee op in de Pacificatiestoet. In 1869 werden de harmonieën "*De Vereniging*" en "*De Verenigde Vrienden*" (*Les Amis réunis*) opgericht. Het lokaal van laatstgenoemde harmonie- en koormaatschappij blijkt te hebben gestaan in de Weldadigheidsstraat 16 en op de Oude Veemarkt 6. De "*Amis réunis*" zoals ze ook werden betiteld, konden op veertig uitvoerders rekenen.

Vanaf 1870 kwamen nog talrijke nieuwe muziekverenigingen de reeds bestaande aanvullen. Omstreeks die datum stichtte men de "*Cercle catholique Sainte-Anne*" (Katholieke Kring van Sint-Anna). Haar lokaal bevond zich in de Sint-Lievensstraat 152.

Ook de "*Fanfaremaatschappij*" werd ca. 1870 opgericht. Was haar lokaal eerst in de Sint-Lievensstraat 268 gelegen, later kwamen de leden bijeen op de Zwijnaardsesteenweg 221. In 1874 bestond de groep uit 36 muzikanten onder de leiding van E. Noppe.

De fanfare "*De Kunstvrienden*" kwam tot stand in 1871. Ze had als zetel een herberg op de Kortrijksestraat 201. In 1883 telde ze 22 uitvoerders. De muzikale leiding berustte bij Fr. De Roover.

Eveneens omtrent 1871 kwamen "*De Vaderlandsliefde*", "*De Vooruitgang*", "*Hoop in de Toekomst*", "*La Symphonie Gantoise*" en "*De Eendracht*" in de kijker. "*De Vaderlandsliefde*" oefende eerst in de herberg "De drie Uilkens" op de Zwijnaardsesteenweg 208. Later gebeurde dit in het café "De Kroon" in de Normaalschoolstraat 26. In 1887 behoorden een 35-tal muzikanten tot deze fanfare.

"*De Vooruitgang*" (*Le Progrès*) was een Ledebergse fanfare. Haar lokaal bevond zich op de Vooruitgangplaats bij de kerk.

Op 22 december 1871 stichtten enkele vrienden het harmoniegezelschap "*Hoop in de Toekomst*". Hun kenspreuk was "Muziek is ons Vermaak" en hun lokaal bevond zich in het café "Au Pavillon des Pays-Bas" op de Antwerpsesteenweg 25. Ze verhuisden evenwel naar een herberg in de Land van Waasstraat 70 en omstreeks 1885 naar de Dendermondsesteenweg 34. Deze harmonie telde gemiddeld een 40-tal uitvoerders.

De formatie "*La Symphonie Gantoise*" was ontstaan in de Brugsepoortwijk. Haar repetities gebeurden in een herberg in de Phoenixstraat 38.

De fanfare "*De Eendracht*", ook in 1871 gesticht, vergaderde aanvankelijk in de Onderstraat 6 en later in de Oliestraat 4, in het café "Richmond". Deze fanfare kon rekenen op een vijfendertig uitvoerders.

Ca. 1873 werd de fanfare van "*Nut en Vermaak*", een Laurentkring, opgericht. Ze repeteerde onder meer in een herberg, gelegen in de Sint-Pietersnieuwstraat. De harmonie "*Sinte-Cecilia*" die haar zetel had in de Slachthuisstraat 60 werd gesticht in 1874. Een dertigtal muzikanten stonden omstreeks 1880 onder de leiding van J. Verberckmoes.

De fanfare "*De vier Gekroonden*" begon ook omstreeks 1874 op te treden. Zeker is, dat ze in de Pacificatiestoet van 1876 present was.

"*Struikjes worden Bomen*", een andere fanfare, werd opgericht in 1878. Vergaderde ze aanvankelijk in de Hoogstraat 87, later gebeurde dit op de Galgenberg 27. In 1883 bestond deze groep uit 35 uitvoerders. De dirigent was A. De Vogelaere. Opggericht een jaar voordien was de harmonie "*Kunst veredelt*" gevestigd in de Ieperstraat 29. Dit gezelschap repeteerde in 1887 in de Belgradostraat 76 en in 1895 in de Oude Scheldestraat 2. Het aanvankelijk lokaal was het café "De Ooievaar". Deze harmonie bestond uit een dertigtal uitvoerders. Hun devies was "Lauweren plukken".

"*De gewezen Kulders*" richtten in 1883 hun eigen fanfare op. Hun lokaal lag eerst in het "Café Rome" op de Kleine Vismarkt, later in "Café du Nord" op de Vrijdagmarkt. Deze maatschappij hield aan het eind van de 19de eeuw op te bestaan.

Verspreid over het Gentse grondgebied waren nog tientallen fanfares en harmonies actief. Tussen 1880-'85 was dat onder meer het geval met de fanfare "*Amicitia*" op de Heilig-Kerstwijk. Onder de leuze "Tot aller Welzijn" werd in het café "De nieuwe Wan" in de Sint-Salvatorstraat gerepeteerd. Vanaf ca. 1900 was hun lokaal "De witte Bol" in dezelfde straat.

Andere fanfares waren "*De Trompettersgalm*" op de Leiekaai 43 en de "*Trompetters*" in de Kluisstraat. Voornoemd instrument moet toen bepaald "in" geweest zijn want minstens drie andere fanfares gebruikten ook deze benaming, namelijk "*De ware Trompetters*" bij het Sluizeken, "*De jonge Trompetters*" van Sint-Amandsberg in de Nieuwe Begijnhofstraat 36 en "*Het Trompetgeluid*" van de Meulesteedseseesteeuweg.

Vóór 1884 werd de liberale harmonie "*Kunst en Vermaak*" opgericht. Ze trad reeds in dat jaar op tijdens een feest van de Liberale Jonge Wacht te Gent. Haar lokaal bevond zich aanvankelijk op de Drongenseesteeuweg maar later in het café "De Hert" in de Phoenixstraat 19.

In de Nijverheidsstraat 13 te Sint-Amandsberg werd de fanfare "*De Vrede*" gesticht en te Ledeberg kende men toen de nieuwe fanfare "*De muzikale Kunstvrienden*" die hun lokaal hadden in het café "Huis van Commerce" op de Brusselseesteeuweg.

Vanaf omstreeks 1885 werd door "*De normale Kunstvrienden*" in de Normaalschoolstraat gerepeteerd. Tevens werd toen een "*Bond der Fanfare- en Harmoniemaatschappijen van Gent en omliggende Gemeenten*" opgericht. De belangen werden besproken in het "Hôtel d'Allemagne" op de Korenmarkt. In maart 1881 werd in het café "De Papegaai" op de Vrijdagmarkt 8 de socialistische muziekgroepering "*De Arteveldezonen*" gesticht. Dat gezelschap bestond uitsluitend uit een veertigtal klaroenblazers onder de leiding van P. Quickenborne. Daaruit ontstond later de "*Harmonie Vooruit*" die de belangrijkste partifestiviteiten, huldgingen en concerten verzorgde. In 1887 bestond deze harmonie uit 48 muzikanten en 18 klaroenblazers. In 1889

kwam daar een afdeling trommelaars bij. Het lokaal was eerst op de Garenplaats 9 gevestigd, later in de feestzaal "De Choeurs" in de Bagattenstraat. Na de Eerste Wereldoorlog gingen de repetities door in het Feestpaleis Vooruit in de Sint-Pietersnieuwstraat.

Op initiatief van herbergier Pagnon uit "De Vriendschap" in de Muinkbrugstraat, werd op 10 februari 1890 de socialistische fanfare "*De Volksvrienden*" opgericht. Het lokaal bevond zich op de Oude Voetweg. De leden zorgden zelf voor hun instrumenten maar ze kregen financiële steun van de coöperatieve, de vakbond en de Bond Moyson. Ook vooruitstrevende liberalen zoals Cambier en Bruggeman traden op als sponsors.

Omstreeks dezelfde tijd werd de katholieke harmonie "*Het Volk*" gesticht, in 1901 voor het eerst vermeld in de "Gentse Wegwijzer". Ze repeteerden in hun lokaal op de Oudburg 34.

In 1886 kwam de "*Muzikale Verbroedering*" tot stand. De eerste vergaderingen grepen plaats in de "Rode Hoed" in Klein Turkije doch later kwamen de leden bijeen in "De Leew van Vlaanderen" in de Sint-Margrietstraat.

In de liberale kring van de wijken Rabot en Brugsepoort werd in 1894 de "*Harmonie Theofiel Vercauter*" opgericht.

Te Ledeberg, in de Kerkstraat 114 ontstond de "*Peter Benoit Kring*" en de "*Cercle des Vingt*" vergaderde onder meer in de Schouwburgstraat 4 en op de Binnenweg 56. Dat waren twee van de talrijke muziekverenigingen die nog tijdens het laatste decennium in het Gentse bekend raakten.

Ook de volgende zes behoorden tot deze reeks. De "*Postfanfare*", later -harmonie, werd in 1895 gesticht in het "Café du Nouveau Théâtre" in de Walpoortbrugstraat.

De fanfare "*Sinte-Coleta*" werd opgericht binnen de Werkmanskring op de Ottergemsesteenweg 134. "*Werken en Leren*" was een harmonie van de Muide welke haar samenkomsten in de Meulestedestraat 52 belegde en de harmonie "*De Sint-Antoniusvrienden*" kwamen in dezelfde straat tot stand.

Aan de andere kant van de stad werd de muziekmaatschappij "*Oefening baart Kunst*" opgericht. Haar lokaal bevond zich op de Kortrijksesteenweg 138, terwijl de "*Liberale Harmonie*" van Gentbrugge waarschijnlijk omstreeks 1895 ontstond doch eerst in 1907 in de "Gentse Wegwijzer" werd vernoemd. Haar lokaal stond in de Kapellestraat 20. De eerste voorzitter was E. Bonne. In de luciferfabriek "Société d'Allumettes Causemille-Roche de Marseille" op Rooigem, kwam in 1901 een eigenaardige fanfare tot stand. Bij de huldiging van de Franse directeur die tot ridder in de Leopoldsorde was benoemd, stichtten de arbeiders die het fabrieksmerk in de houten kisten beitelde, de muziekgroep "*De verenigde Kappers*". Deze groep, die in de fabriek zelf repeteerde, bleef tot het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog bestaan. (8)

---

(8) Andelhof, E., De papieren standaard van de Verenigde Kappers (1901). *Oostvlaamse Zanten*, 1928, p. 88-92.

Eveneens in 1901 kwam de "*Gentse Politieharmonie*" tot stand. Deze treedt heden nog steeds op.

De "*Liberale Fanfare van Sint-Amandsberg*" ontstond in 1903. De leider was Lieven de Schuyter. Een vijftigtal leden oefenden regelmatig in haar lokaal, het café "Concorde" in de Schoolstraat 26 aldaar.

De "*Socialistische Accordeonisten*" werd in april 1911 gesticht. Het lokaal lag in de "Choeurs" in de Bagattenstraat en na de Eerste Wereldoorlog in het nieuw gebouwde Feestpaleis in de Sint-Pietersnieuwstraat.

In 1914 tenslotte werd, onder de leiding van P. Verpoest, de koorleider van de "Nellieskring", een socialistisch symfonisch gezelschap opgericht. Aanvankelijk kreeg dit de naam "*Symfonie Beethoven*" doch later werd dit de "*Symfonie Vooruit*". De repetities grepen plaats in het socialistische Feestpaleis.

Lode HOSTE
(t vervolgt)

Addendum

Naar aanleiding van mijn artikel "Gezelschapsleven te Gent..." ontving ik van de Heer Prof. Dr. Jan Hublé een vriendelijk schrijven waarin hij een aanvulling verstrekt bij mijn rubriek II "Wetenschappelijke en Algemeen-Culturele Verenigingen".

- In 1887 werd het "*Koninklijk Natuurwetenschappelijk Genootschap Dodonaea*" (genoemd naar de Vlaamse botanicus Rembert Dodoens) gesticht door de bekende geleerde en voorman in de culturele verheffing van Vlaanderen : Julius Mac Leod. Dat genootschap dat weldra enkele honderden leden telde, heette eerst "Kruidkundig Genootschap Dodonaea". In 1987 werd het eeuwfeest gevierd. De toenmalige voorzitter J. Maton sprak de feestrede "Grepn uit de geschiedenis van Dodonaea" waarin hij het o.m. over voornoemde inlichtingen had.

- Daarenboven signaleert Mevrouw Hublé-Vankenhove dat er in 1891 een "*Koninklijke Gentse Postzegel- en Studiekring*" werd opgericht. Ze stelt zich de vraag of dit dan misschien een concurrent is geweest van de "Société Gantoise de Philatélie ou de Timbrologie"?

Soortgelijke aanvullingen heb ik trouwens verhoopt. In mijn inleiding schreef ik immers dat mijn opsomming om vele redenen niet volledig kon zijn. Daarenboven bewijzen dergelijke interessante opmerkingen dat er belangstelling bestaat voor een dergelijk werk!